

Podborský, Vladimír

Eneolitický kostrový hrob z Dědic (o. Vyškov)

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1964, vol. 13, iss. E9, pp. [183]-185

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/110092>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MISCELLANEA ARCHAEOLOGICA

Neolitická mísa z Křepic (o. Břeclav)

Při zvětvování dvorku v domě č. 59 (majitel Jan Vala) v Křepicích (o. Břeclav) byly v hloubce 190 cm od povrchu nalezeny střepy téměř úplné mísy a několik dalších fragmentů keramiky neolitického a halštatského stáří. Nález zachránil a místo prohlédl pracovník katedry prehistorie filosofické fakulty ÚJEP Otto Strouhal, který zjistil, že střepy pocházejí ze splavené kulturní vrstvy z vyšších poloh trati „Záhumenice“ u Křepic. Jde tedy o sídlištní nález, zachycený v sekundární poloze.

Mísa má vyšší konickou stavbu těla s jemně naznačeným nízkým hrdlem a zevnitř poněkud klenutým okrajem. Na nevýrazné hraně pod hrdlem jsou periodicky rozmístěny 4 kruhové ploché pupky. Dno je rovné. Nádoba má tmavěšedý, nerovný, drsný povrch a je částečně rekonstruována (tab. VII:A-1); deponována v Muzeu Pohansko v Břeclavě, i. č. 32 041 (v 10,5; šo 26; šd 8,5).

Předvedený keramický tvar ukazuje svou profilací, materiálem i celkovým vypracováním na mladší stadium vývoje moravsko-slovenské malované keramiky, snad již na období „nepomalované“ fáze této kultury. Analogie nacházíme např. v mladším sídlištním materiálu ze Střelic o. Znojmo (srov. J. Kozel, Osídlení Moravy lidem neolitické kultury s keramikou malovanou, rkp diplomní práce, Brno 1957, III, tab. 27:1, 5, 33:2, 3).

Náhodný nález mísy v Křepicích tedy ukazuje na existenci neolitického sídliště s mladší moravsko-slovenskou malovanou keramikou u této obce, které dříve nebylo známo.

V. Podborský

Миска эпохи неолита из деревни Кржепице (район Бржецлав). При наземных устройствах дома № 59 в деревне Кржепице (район Бржецлав) была захвачена керамическая находка (таб. VII : А-1), происходящая из переплавленного культурного слоя из положения „Загуменице“. Находка показывает на существование селища неолитического поселения с более молодой расписной керамикой.

Elne neolitische Schüssel aus Křepice (Bezirk Břeclav). Durch die Erdzurichtungen in der Gemeinde Křepice (Bez. Břeclav), im Hause Nr. 59, ist ein keramischer — aus der überfahrenen Kulturschicht aus der Flur „Záhumenice“ stammender — Fund (Taf. VII:A-1) aufgefangen worden. Der Fund zeigt auf die Existenz des neolitischen Volkes mit der jüngeren bemalten Keramik.

Eneolitický kostrový hrob z Dědic (o. Vyškov)

Dne 5. května 1955 zachránil archeolog V. Křivánek z Vyškova v cihelně u Dědic (o. Vyškov) zajímavý eneolitický kostrový hrob. Nález byl předán k laboratornímu zpracování katedře prehistorie filosofické fakulty ÚJEP; k jeho publikaci však dosud pro nával jiných úkolů nedošlo. Hrob by si zasloužil arci detailnějšího zhodnocení, s přihlédnutím též k materiálu kosternímu (zbytky kostry byly odevzdány k odborné péči oddělení Anthropos Moravského musea v Brně). Než však k takovému zhodnocení dojde, uveřejňujeme nález předběžně v této rubrice a připoujeme jen několik hodnotících poznámek.

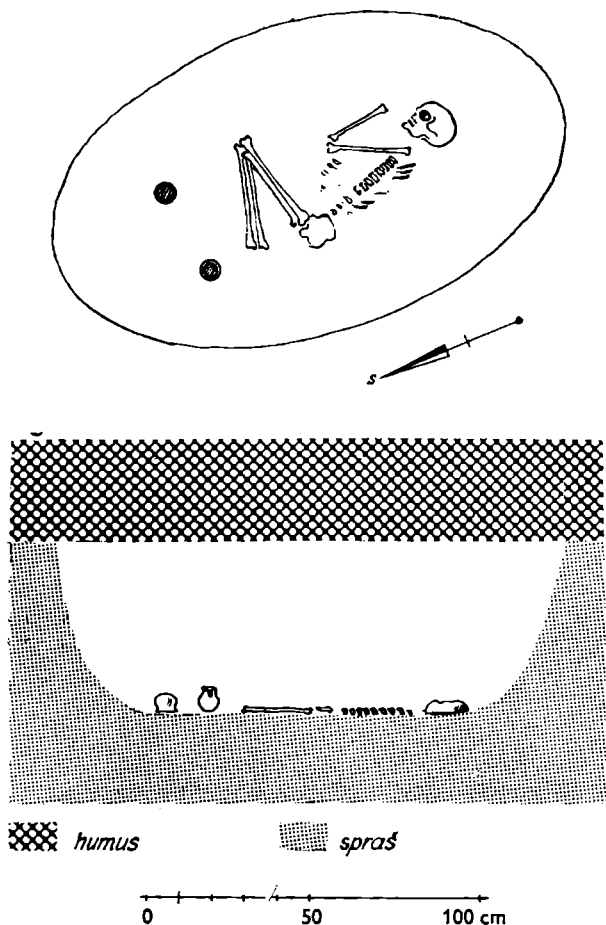
Podle kresby V. Křivánka a fotografie řídicího učitele B. Papežika z Vyškova (obr. 1) šlo o kostrový pohřeb, uložený ve skrčené poloze na pravém boku tak, že hlava mrtvého se dotýkala jižního, mírně zvýšeného konce hrobové jámy; hlava nebožtíka tedy byla mírně zvednuta, takže mohl vznikat dojem sedící kostry. Hrobová jáma elipsoidního tvaru, jejíž osa (délka osy měří něco přes 1,5 m) zachovávala orientaci J—S, se nalézala pod 30 cm silným humusem ve spraši a její dno sahalo asi 80 cm pod dnešní povrch. Nebožtík snad byl — podle zbarvení na lebce — posypán červeným barvivem. Jako milodary mu byly přiloženy k nohám 2 nádobky a atypický střep z břicha nádoby další; byl to především džbáněk (1) a převrácená, značně strávená amfórka (2).

1. Masivní džbáněk s vyšším, nepatrně rozevřeným hrdlem, které přechází vespod plynule v širokou výduť. Dno je rovné. Hrubé páskové ucho vybíhá z mírně zvýšeného okraje a nasedá

těsně nad maximální výdutí nádoby. Povrch je světle- až tmavohnědý, ohlazený. (Tab. VII: B-2a, b; v 16,5; šo 8; š mv 15; šd 8.)

2. Široká, rozevřená, celkem tenkostěnná amforka zvoncovitého těla se dvěma širokými horizontálními uchy při mírně zvýšeném okraji; ucha mají po stranách nepatrné lišty, z nichž vyběhají výrazná plastická, dolů se rozbíhající žebra („vousy“), sahající vespod až na konec dochovaného originálního střepu; dno se nedochovalo. Povrch je zbarvený stejně jako džbánek, místy je na něm dochováno okrově hnědé hlazení, místy je značně korodován. Nádobka je rekonstruována. (Tab. VII: B-1a, b; v 13,3; šo 17; š mv 16,5.)

Při zhodnocení nálezů je třeba si všimnout především obou keramických tvarů. Nejblíže analogií dědického džbánku je tvar z Charvát (A. Houšťová, Kultura nálevkovitých pohárů na Moravě, Fontes Archeol. Pragenses 3, 1960, tab. VII:11), který M. Zápotocký zařadil ještě mezi džbánky baalberské skupiny (AR 7, 1956, 558, obr. 234:6) s podotknutím, že od pravých baalberských džbánů jej odlišuje měkká profilace a převýšení ucha, připomínající již kanelovanou keramiku; naopak plastické „vousy“ při kořeni ucha jsou podle Zápotockého rozhodující pro přiřazení džbánu z Charvát k baalberské skupině (l. c.). Jinou obdobou dědického džbánku

Obi. 1. Dědice (okr. Vyškov). Náčrtek uložení eneolitického hrobu z cihelny u Dědic. (Podle náčrtu V. Křivánka upravil A. Šik.)

je nádobka ze sídlště z Křepic (A. Houšťová, op. cit., tab. X:3; M. Zápotocký, op. cit., obr. 234:7), který má stejnou typologickou posici jako onen z Charvát. Džbán ze Střelce (A. Houšťová, op. cit., tab. XXV:5), nalezený na sídlšti kultury nálevkovitých pohárů připomíná stavbu těla silně již džbáný kanelované keramiky. Posléze nalezneme jisté obdoby dědickému tvaru ve stavbě těla džbánů v ohrozimské skupině našeho eneolitu (A. Gottwald, ČVMSO 37, 1926, tab. I:24; týž, ibidem 36, 1925, 6, tab. I:3; A. Houšťová, op. cit., tab. XX:8, XXI:2), kde je charakteristické opět nasazení páskového, okraj přesahujícího ucha — opakující se na stejných lokalitách již i v výrazně kanelovaných džbánů — i celkem plynulá profiline.

Dědická amfora má nejpřiléhavější obdoby téměř výlučně na mohylníku v Ohrozimě (A. Gottwald, ČVMSO 37, 1926, tab. I:18, 21; A. Houšťová, op. cit., tab. XV:1, 3), kde se objevují i hrubší dvojchucé hrcovité nádoby celkem příbuzného tvaru. Odpovídá-li však u obou ohrozimských amforek tvar i charakter horizontálních oušek, výskyt výrazných, dlouhých „vousů“ u exempláře dědického působí značně archaickým dojmem.

Při pokusu o relativně-chronologické vřazení dědického hrobu do systému našeho eneolitu nutno obrátit pozornost především na tzv. ohrozimskou fázi. V současných pracích o našem starším eneolitu převládá členění kultury nálevkovitých pohárů na dílčí, časově následně stupně tak, jak to naznačili M. Zápotocký (AR 10, 1958, 206 ad.), E. F. Neustupný (SIA VII-2, 1959, 283 ad.) a A. Houšťová (op. cit., 7). Zatímco u M. Zápotockého odpovídá ohrozimský horizont jeho IV. stupni kultury nálevkovitých pohárů, postavenému na roveň vrstvě C₁ z Jevišovic — stejně je tomu pro Moravu i v systému E. F. Neustupného, obměněném jen jiným označením — rozeznává A. Houšťová v moravském materiálu kultury nálevkovitých pohárů vlastně jen 3 základní fáze: nejstarší (Božice), jevišovickou (vrstva C₁) a ohrozimskou (op. cit., 6, 7); skupinu baalberskou nepovažuje za samostatný časový horizont, nýbrž spíše za vniknuvší element, který na Moravě nehrál významnější roli.

Vě všech případech však stojí ohrozimská fáze na samém konci vývoje kultury nálevkovitých pohárů na Moravě, příp. je od této kultury již oddělována (A. Houšťová, op. cit., 7). V systému vývoje kanelované kultury J. Pavelčíka a E. F. Neustupného stojí ohrozimská fáze již na počátku vývoje této kultury (J. Pavelčík, ČSM 7, 1958, 96; E. F. Neustupný, SIA VII-2, 1959, 283); přece je však poukazováno na jistý časový rozdíl mezi vrstvou C₁ z Jevišovic a ohrozimskou fází, která je poněkud starší.

Shrme-li uvedený stručný rozbor lze konstatovat, že dědický hrob má nejbližší chronologické vztahy k ohrozimské skupině náleží našeho eneolitu. Ohrozimská skupina stojí na rozhraní kultury nálevkovitých pohárů s kulturou kanelovanou, tedy na rozhraní staršího a středního eneolitu. Jisté archaické prvky na keramice z Dědic (zejména plastické „vousy“ na amforce) dovolují při úvaze o kulturní příslušnosti nálezu soudit spíše na kulturu nálevkovitých pohárů. Znak pohřebního ritu zde pro nedostatek analogických případů v našem prostředí nemohou hrát žádnou roli.

V. Podbořský

Могила с труположением эпохи энеолита из села Дедице (район Вышков). В кирпичном заводе при селе Дедице (район Вышков) спас в 1955 г. В. Крижанек энеолитическую могилу со скелетом (рис. 1) в скорченном положении. Скелет был (по крайней мере череп) посыпан красной краской. Возле ног стояли две посудины (таб. VII. В-1, 2). Сравнением керамики из этой могилы с существующей до сих пор родственной керамикой в Моравии прихожу к выводу, что находка временно наиболее „огрозимской“, группе моравского энеолита (временный рубеж между культурой воронкообразных бокалов и желобчатой культурой).

Ein eneolithisches Skelettgrab aus Dēdice (Bezirk Vyškov). In der Ziegelei bei der Gemeinde Dēdice (Bez. Vyškov) hat im Jahre 1955 V. Křivaněk ein eneolithisches Skelettgrab (Abb. 1) mit dem Begräbnis in Hockerlage gerettet; das Skelett war (wenigstens auf dem Schädel) durch einen roten Farbstoff gefärbt worden. Bei den Beinen standen 2 Gefäße (Taf. VII: B-1, 2). Diese Keramik der sog. „Ohrozimer“ Gruppe der mährischen Aeneolithikums am nächsten steht, also am Ende der Entwicklung der Trichterbecherkultur und am Anfang der Kanelierter (Badener) Kultur zu datiert wird.

Bronzový nůž z Přibic (o. Břeclav)

V majetku Václava Effenbergera z Přibic (o. Břeclav) je bronzový nůž (obr. 2), pocházející podle údajů jmenovaného z okolí Přibic, snad z hrobu; žádné další nálezevské okolnosti dotyčného předmětu nejsou známy. Přesto však nález zaslouží zveřejnění, neboť jde o poměrně řídký typ bronzového předmětu střední doby bronzové, který je nadto uložen v soukromé, málo přístupné sbírce.

Nůž má silně klenutý hřbet, mírně zvednutou špičku a celkem rovný břit; rukojeť je široká, plochá a na konci rozšířená v kruhový terč s otvorem. Čepel je zdobena jednostranně dvěma